

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23. ILL., PETEK, 8. JUNIJA (JUNE 8), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 112 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Čete desete ameriške armade okupirale zadnje japonsko letališče na Okinawi

Deseta ameriška armada zasedla japonsko letališče na Okinawi in polotok Chinen z mornaričnimi bazami vred. Admiral Nimitz pretrgal molk z naznanilom o uspehih ameriških sil v vseh sektorjih otoka. Ogromne japonske izgube v bitkah z Američani razkrite. Nov bombni napad na Osako, največje japonsko industrijsko središče. Ameriške čete se izkrcale na ozemlju ob zalivu Davaoju in otoku Balutu. Kitajske sile reokupirale bivšo ameriško letalsko bazo v provinci Kwangsi

GUAM, 7. jun.—Krdela ameriških bojnih letal so napadla zadnji kos ozemlja na konici Okinawe, ki je še v rokah japonske sile. To meri le 20 kvadratnih milj.

Radio Tokio je priznal, da se je zadnja bitka na Okinawi. Naznanilo dostavlja, da so Američani izboljšali obrambni sistem proti japonskim samomorilnim letalskim napadom.

Okrog 450 ameriških letal, ki so jih izkrcali na Okinawi, je imelo bombe na Osako, največje japonsko industrijsko središče. Osaka je domala uničena. Ameriška letala so metala 2500 ton zažigalnih in razstrelivih bomb na Osako. Napad je trajal tri ure.

Guam, 7. jun.—Čete desete ameriške armade so okupirale japonsko letališče na Okinawi in polotok Chinen z mornaričnimi bazami vred. Z letališča bodo ameriški bombardniki lahko vpriparili napade na mesta in industrijska središča na japonski celini, ki leži 325 milj severovzhodno od Okinawe.

Ostanki japonske sile so stisnjeni na ozemlju 25 kvadratnih milj na južni konici Okinawe. Ti se še upirajo ameriškim četam, toda znamenja kažejo, da bodo kmalu zdrobljeni.

Admiral Chester W. Nimitz je pretrgal molk o ameriških operacijah na Okinawi z naznanilom, da so ameriške sile izvajale uspehe v vseh sektorjih otoka. Šesta divizija ameriških pomorščakov je pognala Japonce z vseh utrjenih pozicij v bližini letališča in jih zasedla. Japonske čete se še skrivajo v luknjah in tunelih. Ta divizija je zasedla tudi otok v bližini Okinawe.

Vern Haughland, dopisnik agenture Associated Press, poroča, da je vse obrežje Nahajkega zaliva pod kontrolo ameriških sil. Enote šeste divizije prodirajo v južnovzhodni smeri in pričakuje, se, da bodo kmalu navezale stike z oddelki prve divizije.

Od japonske armade na Okinawi, ki je štela čez 85.000 mož, je ostalo samo okrog 15.000 vojakov. To pomeni, da je bilo 70.000 Japoncev ubitih v bitkah z ameriški četami, ki so se izkrcale na otoku 1. aprila.

Okrog 600 ameriških bombardnikov tipa B-29 je bombardiralo Osako, drugo največje japonsko mesto in največje industrijsko središče. Ameriški letalci so vrhili čez 2500 zažigalnih in razstrelivih bomb na Osako, ki so porušile industrijske predele in zanele ogromne požare.

To je bil drugi ameriški bombni napad na Osako v enem tednu. V prvem napadu so bombe porušile dvanajst kvadratnih milj mesta.

Osaka leži 280 milj južnozapadno od Tokija, japonske prestolnice. To mesto je imelo v normalnih časih 3.252.340 prebivalcev. Bombe, katere so metali ameriški letalci, so padale na tovarne orožja in streliva v vzhodnih predelih Osake. Namen ameriške letalske ofenzive je uničenje vseh japonskih industrijskih mest. Sodi se, da so ameriški letalci v bombnih napadih razdejali čez 90 kvadratnih milj in-

Preureditev ruskih industrij

Sovjetske avtoritete naznanile program

Moskva, 7. jun.—Delna preureditev ruskih industrij se je pričela. Avtoritete so naznanile izvajanje programa, ki določa povečanje produkcije civilnih potrebščin.

Izdelovanje oblek v drugem četrtletju se bo povečalo za 60 odstotkov. Komisariat lahkih industrij je naznanil druge načrte glede povečanja produkcije čevljev, klobukov in tekstilnega blaga.

Komisariat za trgovino je naznanil, da bo v Moskvi odprtih čez tisoč restavracij v prihodnjih treh mesecih. Ustanovljena bodo tržišča za poljske pridelke. Izvršni odbor delavskih uni v Moskvi je sestavil program, ki določa podvojitve produkcije gradbenega materiala. Ta določa konstrukcijo novih šol, bolnišnic in cest.

Rdeča zvezda, glasilo armade, poroča o pripravah za poletne manevre na široki podlagi. Objavila je članek, v katerem naglašala, da mora biti armada pripravljena na vse naloge.

Intenzivno vezbanje čet se je pričelo v Lvovu in okolici in kavkaških pokrajinah. Vojniki in častniki se bodo urili in študirali nove taktike, ki so se razvile v vojni proti Nemcem. Rdeča zvezda naglašala v uvodniku, da mora biti ruska armada stalno na straži.

Ogrska se odpovedala imperializmu

Mirno sožitje s sosednimi državami

Washington, D. C., 7. jun.—Radio Bukarešta je citiral vsebino članka, katerega je objavil ogrski list Vilagossag v Cluju. Avtor članka je Imre Kovacs, voditelj ogrske kmečke stranke. Ta naglašala med drugim potrebo mirnega sožitja med Madžari, Rumuni, Jugoslavlani, Bolgari in Slovaki in da se je Ogrska odpovedala imperializmu in šovinizmu, ki sta nespravljiva z demokracijo.

Opustili smo sanje, da mora Ogrska postati država s 30.000.000 ljudmi, pravi Kovacs. "Zavrgli smo imperialistične pojme krone Sv. Stefana in načela. Nismo teho hočemo realnost. V razvoju zgodovine nismo mogli nikdar obljuditi Karpatske kotline, zato nimamo pravice do mej ob Karpatskem gorovju. Mirno smo si izprašali vest in našo prošlost ter prišli do zaključka, da smo majhen narod, ki se kot tak ne sme udajati iluziji, da smo velesila. Odpovedali smo se zgodovinskemu načelu in osvojitvi ideje, da pravica države je le v mejah krajev, v katerih žive njeni ljudje. Iz tega razloga ne smemo postaviti zahtev na račun drugih narodov."

Kovacs je zaključil svoj članek z nasvetom, naj druge države osvoje ista načela, ustanove demokratične vlade in izločijo šovinizem in imperializem. S tem naj dokažejo, da hočejo živeti v miru s svojimi sosedi.

Radio Moskva je v nedavni oddaji naglasil, "da je nova ogrska država prevzela ogromno težavo situacijo se z zaupanjem obrača do svoje osvoboditeljice, Sovjetske unije. Vera v ekonomsko silo Rusije ima močno podlago."

REPATRIACIJA JUGOSLOVANSKIH DRŽAVLJANOV

Delegacija kooperira z zavezniki avtoritetami

PRIHOD ČASNIKARJEV V ZAGREB

Washington, D. C., 7. jun.—Radio Belgrad je naznanil repatriacijo jugoslovanskih državljanov, ki so bili s silo odvedeni v Nemčijo, kjer so morali garati kot sužnji in tlačani. V nemških taboriščih se nahaja čez 314.000 Jugoslovancev, 98.000 izmed teh v Avstriji.

"Zdravje internirancev je razrahljano," pravi naznanilo. "Do osvoboditve so bili podhranjeni. Po osvoboditvi so dobili več hrane in mnogo jih je umrlo. Tifus in druge bolezni so tudi zahtevale veliko število žrtve."

Belgradsko radijsko poročilo vsebuje pritožbo proti zavezniškimi okupacijskim armadam. "Poveljstva teh niso podvezala korakov glede zadostne zdravstvene oskrbe internirancev in ločitve zdravih od bolnih," pravi poročilo. "Kljub temu so aktivnosti med njimi intenzivne. V vseh taboriščih so bili formirani posebni odbori, ki sponzorirajo kulturne in politične aktivnosti. Med te spada izdajanje časopisa."

Delegacija osmih jugoslovanskih uradnikov je prišla v Nemčijo, kjer kooperira z zavezniškimi vojaškimi avtoritetami, da se pospeši repatriacija jugoslovanskih državljanov. Postaje so bile ustanovljene v Dachauju in Solnogradu. Proces repatriacije bo trajal več tednov. Prvi pridejo na vrsto vojni ujetniki in politični interniranci, tem pa bodo sledili delavci, ki so bili deportirani v Nemčijo.

Časniška agencija Tanjug poroča, da je grupa ameriških, britskih, francoskih in avstrijskih častnikov prišla v Zagreb, kjer so jih sprejeli in pozdravili predstavniki hrvaške narodne vlade in hrvaških listov. Časnikarji bodo ostali na Hrvaškem več dni, da se seznanijo s položajem v deželi. Tanjug poroča, da bodo pozneje odpotovali v Istro in Slovenijo.

Aretacije uradnikov zaradi tatvine

Washington, D. C., 7. jun.—Mornarični častnik, dva uradnika, uposlena v državnem departamentu, in tri druge osebe, ki so imele važne pozicije v vladi, so bili aretirani na obtožbo, da so ukradli važne in zaupne dokumente. Obtožnica jim očita tudi zaroto z namenom kršenja zakona proti špijonu. Aretirani so bili poročnik Andrew Roth, John Stewart, Philip Jacob Jaffe, Kate Louise Mitchell, Mark Julius Gayn in Emanuel Sigmond Larsen.

Stalin odobril sestanek "velike trojice"

London, 7. jun.—Poročilo iz Moskve pravi, da je maršal Stalin odobril predlog glede sestanka med njim, premierjem Churchillom in predsednikom Trumanom. Kje se bodo sestali, ni znano. Stalin je namignil, da ne bo prišel v London. Prej so se širila poročila, da se bo "velika trojica" sestala v tem mestu.

Rumunsko sodišče obsodilo častnikarje

New York, 7. jun.—Radio Bukarešta poroča, da je rumunsko ljudsko sodišče obsodilo dva častnikarja v smrt, deset drugih pa v zapor od šest let do smrti. Vsi so bili izpoznani za krive izdajstva in sodelovanja z nacijo.

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Glavni stan SNPJ so 6. junija obiskali: Mihael Klopčič in hčerka Jean iz Cheswicka, Pa., ter Mary Zalar iz Clevelanda in Betty Blockowicz iz Chicaga.

Nov grob na vzhodu

Jackson Heights, N. Y.—Tukaj je 13. maja umrl John Jeglič, star 69 let in rojen v St. Jernejju na Dolenjskem. Zapušča ženo in veliko prijateljev.

Nov grob in nesreča

Glasport, Pa.—Dne 21. maja je umrla Antonia Cvetan, stara 61 let, doma iz vasi Čelje pri Ilirski Bistrici in članica ABZ. Zapušča več sinov in hčera ter drugih sorodnikov.—V cementni tovarni v Universalu se je 19. maja težko poškodoval Matevž Filipič, doma iz Stare Oselice. Ko je popravljal neki vijak, je nekdo pognal motor, nakar ga je vijak zgrabil za nogo in ga pričel vleči v stroj. K sreči je nekdo ustavil motor in Filipiču rešil življenje. Izgubil pa je nogo nad kolonom in se nahaja v bolnišnici West Penn v Pittsburgu. *Je oženjen in ima štiri mladoletne otroke. Član je ABZ.

Nov grob v Penni

Vandling, Pa.—Tukaj je umrla Terezija Anžlovar, rojena Kristof, stara 65 let in doma od St. Vida na Dolenjskem, odkoder je prišla v Ameriko leta 1902. Tukaj zapušča sina, brata in več ožjih sorodnikov, v starem kraju pa brata in sestro. Bila je članica društva 45 SNPJ in KSKJ.

Is Clevelanda

Cleveland.—Marjorie Dime je zadnje dni dobila od vojne oblasti dvoje obvestil. Prvo se je glasilo, da je njen mož Michael pogrešan nad Rokavskim prelivom od 28. dec., drugo pa, da je bil isti dan ubit. Poleg žene zapušča hčerko, staršo (John Kerch) in sestro. Star je bil 33 let, v armadi od novembra 1942 in preko morja od lanskega novembra. Bil je član KSKJ.—Družina Michaela Sile je bila obveščena, da je njen sin Anthony pogrešan na otoku Cebu od 29. marca. Star je 20 let, v armadi od avgusta 1943 in preko morja ujetništva so bili osvobodjeni: Lt. Edward Medved, ki je bil sestreljen z bombnikom vred nad Italijo 12. apr. 1944; Pfc. Jack Miklaci, ki je bil ujet 8. nov. in osvobojen 8. maja; Pfc. J. Allan Kingzett, ki je bil ujet v Belgiji 24. dec. in osvobojen 23. maja.—V glavni urad Slovenske dobrodelne zveze (SDZ), ki se nahaja v poslopju Slovenskega narodnega doma na St. Clairju, so vložili zlikovci v noči od 2. do 3. junija, odprli železno blagajno in razne omare. Koliko je škodo, še ni ugotovljeno. Zveza je bila zavarovana proti takim slučajem.

Zasega lastnine oljnih kompanij

Posledica izzivanja vladnega odbora

Washington, D. C., 7. jun.—Federalna vlada je zasegla lastnino dveh oljnih kompanij, ker se nista hotela pokoriti odloku vojnega delavskega odbora.

Prizadeti kompaniji sta Pure Oil in Humble Oil. Zasega je posledica stavke, ki je izbruhnila, ko sta kompaniji naznanili, da se ne bosta pokorili odloku odbora, da se morata pogajati z unijo oljnih delavcev in skleniti pogodbo z njo.

Zasega je odredil predsednik Truman na podlagi oblasti, katero je dobil od kongresa. Lastnino kompanij je prevzel na podlagi odredbe notranji tajnik Harold L. Ickes, ki je tudi administrator za kurivo.

Frankfurt v ameriški okupacijski coni

Največji kos Nemčije pod rusko kontrolo

Pariz, 7. jun.—Dasi točne demarkacijske linije med conami ameriške, ruske, britske in francoske vojaške okupacije Nemčije še niso bile začrtane, je znano, da bo ameriška cona vključevala ozemlje v obsegu 50.000 kvadratnih milj med Reko Reno in Čehoslovakijo. Na tem so tri velika nemška mesta — Frankfurt, Monakovo in Nuernberg.

Ameriška linija gre od točke na severu od Luebecka ob Baltiku v južni smeri do Eisenacha in potem do zapadne konice Čehoslovakije. Meja med britsko okupacijsko cono na severu in ameriško na jugu gre od Coblenca do Eisenacha.

Ruska cona vključuje največji kos Nemčije. V tej so najboljše nemške poljedelske pokrajine in mesta Berlin, Stettin, Leipzig, Magdeburg in Rostock. Cona francoske okupacije še ni določena. Mnenje prevladuje, da bo vključevala del ozemlja ob reki Reni.

Deklaracija o razkrošanju Nemčije na štiri okupacijske cone je bila podpisana na konferenci poveljnikov zavezniških vojaških sil v Berlinu. V imenu Amerike je deklaracijo podpisal general Dwight D. Eisenhower, v imenu Rusije maršal Gregorij K. Žukov, v imenu Velike Britanije feldmaršal Bernard L. Montgomery, v imenu Francije pa general Jean de Lattre de Tassigny.

Ustanovljen je bil skupni zavezniški svet, ki je prevzel vso odgovornost za vojaško, civilno in ekonomsko administracijo Nemčije. Nemčija je izgubila status države in v bistvu postala protektorat zmagovalnih zavezniških velesil—Rusije, Amerike, Velike Britanije in Francije.

Ameriška okupacijska sila bo imela okrog 400.000 mož. To bosta tvorili tretja in sedma armada. Del ameriške letalske sile bo ostal v Nemčiji. Sedež poveljstva ameriške okupacijske sile še ni določen.

Rusi našli Hitlerjevo truplo?

Zobje in druge značilnosti dokazujejo identiteto

Berlin, 7. jun.—Visoki ruski vojaški krogi trdijo, da je bilo truplo, najdeno pod razvalinami Hitlerjevega glavnega stana v Berlinu, identificirano kot truplo bivšega nemškega diktatorja. Truplo je ležalo poleg treh drugih in vsa so ožgana in izmaščena.

Ruski vojaški zdravniki so natančno preiskali truplo in potem izjavili, da je Hitlerjevo. Identiteto so ugotovili po zobeh in drugih značilnostih. Zdravniki so tudi ugotovili, da je Hitler umrl zaradi zastrupljenja. To potrjuje prejšnja poročila, da je bil diktator zastrupljen.

Ali se je Hitler sam zastrupil, ali mu je vbrizgnil strup njegov osebni zdravnik, da mu konča bolečine, ni ugotovljeno. Njegov zdravnik je bil dr. Morel, katerega so zavezniki ujeli. On je pri zaslišanju priznal, da je Hitlerju vbrizgnil strup, ko je bil paraliziran in napol blazen.

Rusi so prej v istem prostoru našli trupla Goebbelsa, ministra nacistične propagande, njegove žene in otrok. Goebbels je zastrupil člane svoje družine in potem izvršil samomor. Trupla vseh so bila ožgana, toda Rusi so jih identificirali brez poteško.

Rusi niso razkrili, kaj so storili s trupli Hitlerja, Goebbelsa in drugih nacistov, katero so našli v Berlinu. To bo najbrže ostala tajnost, da ne bodo mogli nacistični fanatiki odkriti trupel.

CENZURA ZAKRIVA POLITIČNE POTEZE V TRSTU

Vojaške avtoritete kontrolirajo poročevalce

PROPAGANDA PROTI JUGOSLAVIJI

Trst, 7. junija.—(Poroča Edd Johnson)—Kadar citate poročila iz tega mesta, bodite oprezní. Poročevalci bi radi povedali, kar slišijo in vidijo, a ne smejo zaradi ostre cenzure.

Moje mnenje, kakor mnenje drugih poročevalcev, je, da se cenzura izvaja iz političnih razlogov. V zadnjih dneh je bila nekoliko olajšana, ne pa odpravljena. Poročevalci se morajo oprezní. Poročevalci bi radi povedali, kar slišijo in vidijo, a ne smejo zaradi ostre cenzure.

Kaj avtoritete smatrajo za "podzidalna" poročila, ni določeno. Izgleda, da je hujskanje javnosti proti Jugoslovancem pravilno in dopustljivo, ne pa poročila o pravičnosti zavezniškega postopanja. Poročila, ki bi metala senco na zavezniške avtoritete, niso dovoljena.

Poročevalci dobivajo od britskih častnikov "pouk" in "informacije" o dogodkih, ki se razvijajo v Trstu in okolici. Uveriti nas hočejo, da so Jugoslovanci teroristi. Ako hočejo poročevalci razkriti, kar so jim častniki povedali, morajo sami prevzeti odgovornost. Proste roke imajo edino oni, ki v svojih poročilih "razkrivajo" predrznost in lažnivost pristaveš maršala Tita. Moja poročila, vsebujoča pojasnila o dejanski situaciji v Trstu, je cenzura zadržala. V enem sem omenil razvoj krize, ki je nastala, ko so Jugoslovanci naslovili poveljnikom zavezniških divizij ultimatum za zahtevo, naj odpokličejo čete s pozicij, katere so zasedle, ali pa naj prevzamejo odgovornost za posledice. Pozneje ste čitali, da so se čete umaknile, toda v momentu, ko se je to zgodilo, smo morali molčati na ukaz cenzorjev. Kadar citate naša poročila, morate vedeti, da smo pod pritiskom zavezniških avtoritet, ki izvajajo politično cenzuro.

Angleški liberalci odprli kampanjo

London, 7. junija.—Liberalna stranka je odprla volilno kampanjo z govorom lorda Samuela. On je udrihal po premierju Churchillju, voditelju konservativne stranke, zaeno pa je apeliral na volilce, naj oddajo svoje glasove kandidatom liberalne stranke, ki so za socialni napredek, ne pa za socializem. Liberalci imajo v sedanjem parlamentu 30 sedežev. Splošne volitve, prve po desetih letih, se bodo vršile 5. julija.

Francoska okupacija ozemlja ob Reni

Pariz, 7. jun.—Zavezniške avtoritete so se izrekle za francosko okupacijo nemškega ozemlja ob reki Reni. Okupacijska cona naj bi se začela ob Bonnu in se končala ob švicarski meji. General Charles de Gaulle, predsednik začasne francoske vlade, je razočaran, ker je prišel Kolin v cono britske okupacije.

Bombne eksplozije v Jafi in Tel Avivu

Jeruzalem, Palestina, 7. jun.—Več bomb je eksplodiralo v Jafi in Tel Avivu. Policija je naznanila, da je odkrila več činov sabotaže komunikacijskih zvez.

Naročnina za Združene države (vključno Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestanstvo \$9.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih tiskov ne vrnejo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (June 30, 1945), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Brezposelnost prihaja...

Za milijone ameriških delavcev je ta strašna totalna vojna pomenila priliko, da so se fizično in duševno zopet rehabilitirali: do so zopet dobili zaupanje in spoštovanje v samega sebe, zopet dobili delo, si zopet služili kruh v potu svojega obraza, zopet postali koristni člani človeške družbe in enakovredni državljani.

To je največja obsodba sedanjega gospodarskega in socialnega sistema, ki se imenuje kapitalizem, toda ga njegovi koristniki in zagovorniki skušajo prekrstiti v "free enterprise" ali v "svobodno podjetništvo." To se sicer lepše, odnosno bolj zavajalno sliši, toda značaja današnje družbe to nič ne spremeni.

Leta 1939 je bilo v tej deželi še okrog deset milijonov delavcev, ki so bili v praktičnem pomenu življenja—izobčenci človeške družbe, vrženi na smetišče, ker zanje ni bilo mesta pri proizvodnji ali razpečevanju dobrin. In če današnji delavec, ki ne poseduje drugega kapitala kot svoje roke, svojo izurjenost, svoje tehnično in profesionalno znanje, nima prilike do dela, do produciranja bogastva, do služenja poštenega kruha, je največji revež, obsojen na smetišče.

Prav te razmere so v Nemčiji vrgle na površje nacizem. Če bi v Nemčiji, ki je bila tehnično najbolj razvita kapitalistična dežela v Evropi in je v marsičem nadkrilevala tudi Ameriko, ne bilo masne brezposelnosti, bi Hitler ne bil prišel nikdar na površje. To značilno resnico si je treba zapomniti.

Druga enako značilna resnica je, ako bi se ves zapadni svet ne bil valjal skozi leta v veliki masni brezposelnosti, bi tudi druge svetovne vojne ne bilo. Kot najbolj dinamična kapitalistična država si je Nemčija iskala izhoda iz velike gospodarske krize v—fašizmu, militarizmu in vojni. Izhod iz velike kronične brezposelnosti je bil tudi za Ameriko—vojna.

Tretja resnica je, ako zapadni svet ne bo rešil tega največjega problema in odpravil kronične masne brezposelnosti brez zatekanja k militarizmu, tedaj je tretja svetovna vojna, še veliko strašnejša od sedanje, tako gotova stvar kot je solnce na nebu.

Sigurno je, da kapitalizem, posebno ameriški kapitalizem ne kaže nobenih znakov, da je pripravljen lotiti se tega najtežjega problema in ga rešiti. In tega ni pripravljen storiti, ker se močni, kapitalistični interesi zavedajo, da njih sistem "svobodnega podjetništva" ni zmogel rešiti tega vprašanja. Zato so se zadnje čase začeli tudi odprto posmehovati zahtevam delavskih in liberalnih krogov za "60 million jobs," za polno uposlenost.

Nekateri "free enterprizerji" sploh odprto govore, da bi bila polna uposlenost velika nesreča za kapitaliste. Argumentirajo, da se "svobodno podjetništvo" najbolj lagodno počuti, če je pred vratmi tovarn in drugih podjetij dovolj brezposelnih delavcev, da lahko svobodno izbirajo in svobodno mečejo na cesto svoje delovne sile.

Z drugo besedo: zakrknjeni izpovedniki "free enterprajza" ne čutijo nobene socialne odgovornosti do delovnega ljudstva in do človeške družbe. Za kar se oni brigajo in po čemer streme, je—profit, čim večji profit. Delavci lahko s svojo družino vred na cesti pogine, ako ni dela, zaslužka in kruha zanj.

Tragedija je, da je tudi med žrtvami tega sistema: med delovnim ljudstvom še milijone in milijone slepcev, ki sicer znajo godrnjati, kadar so sami prizadeti, toda obenem v svoji mentalni otopenosti ali vsled svojih predsodkov sledijo čez drn in strn onim, ki hočejo vzdržati sedanji anarhični in krivični gospodarski in socialni sistem. In ker je temu tako in dokler bo temu tako, se bodo milijoni delavcev zopet znašli v podobnih razmerah kot so vladale v veliki krizi pred vojno.

Sedaj že zopet prihajajo glasovi iz raznih krajev dežele o masnem odslavljanju delavcev iz vojnih tovarn. S končanjem vojne v Evropi je do tega moralo priti. Sploh je to šele začetek. Število odslavljenih delavcev se bo večalo z vsakim tednom, vsakim mesecem. Koliko bo vrženih na cesto, je še vprašanje—odvisno od tega, koliko se bodo zniževala vladna naročila vojnega materiala in kako hitro.

Vladni organi, ki načelujejo vojni produkciji, cenijo, da bo v prvem letu po zaključku vojne v Evropi padlo število uposlenih delavcev okrog tri milijone. To število se mnogim ekonomom zdi zelo konservativno. Nekateri menijo, da se bo število uposlenih delavcev znižalo za okrog pet milijonov ali celo več—nekateri gredo tudi do deset milijonov. Ako pride do hitrega konca vojne z Japonsko, kar gotovo želi vsaka normalna oseba, bo mahoma ustavljena v pretežni večini tudi vsa vojna produkcija, kar pomeni, da se bo na cesti znašlo okrog 20 milijonov delavcev. Sicer mora od tega priti prej ali slej—čim prej, tem bolje.

Preuredba industrije za civilno produkcijo bo vzela od par mesecev do leta dni—odvisno bo od kakovosti produkcije posamezne tovarne. Gotovo je vsekakor to, da bo na cesti milijone delavcev za daljšo ali krajšo dobo—tukaj sploh ne govorimo o kronični masni brezposelnosti, do katere sigurno pride, ako vlada ne bo storila drastičnih korakov za njeno pobijanje.

Večbiziis je za prehodno in tudi za povojno dobo finančno izjemno preskrbljen. Korporacije imajo v raznih rezervah blizu 50 milijard dolarjev. Poleg tega je njih povojni profit zasiguran z zakonom na isti višini kot je bil v teku treh let pred vojno. Ona podjetja, pa naj obratujejo ali počivajo, ki ne bodo napravila dovolj profita, bodo dobila povrnjene vojne davke iz vladne blagajne, da bodo lahko plačale dividende.

Glasovi iz naselbin

PISMO IZ FRANCIJE

Scofield, Utah.—Prejel sem pismo od sorodnika Žiberta, ki se nahaja s svojo družino v Franciji, kamor so ga pregnali Nemci.

Pismo je datirano 16. marca v Chakunef suz Eheru in se glasi:

"Dragi France!
Najprvo Te najlepše pozdravljam, kakor tudi Tvojo družino, in voščim vesele velikonočne praznike. Ne moreš si predstavljati, kakšna usoda je zadela Slovence, katero so zakrivali Nemci. Pregnali so nas iz naših ljubih domov in iztirali v sužnost v tujino, v naše kraje pa so našelili Kočevarje in besarabske Nemce iz Rumunije. S seboj nisimo smeli vzeti drugega razen malenkostne prtljage.

Bilo je veliko solz in žalosti. Pustili smo zemljo, domačijo, živce, konje, govedo, svinje, perutnino, orodje, na kratko: vse, kar smo imeli! Na naši domačiji smo imeli tri lepe kobile; dve kravi, enega junca in telico, pet velikih prašičev, a morali smo pustiti vse tujemu sovražniku.

Meseca aprila 1. 1941 so Nemci in Italijani zavzeli Jugoslavijo. Občina Sv. Križ je deloma spadala pod Italijo, nekaj vasi pa pod Nemčijo, dočim je šentjernejška občina prišla vsa pod Italijo. Kakor ti je znano, je Hrvaška ostala samostojna. Najprvo so izgnali izobčence, to je učitelje, duhovnike in druge. Nekaj so jih izgnali v Italijo, nekaj pa v Srbijo. Z nami, preostlimi ljudmi, so nekaj časa bolj tajno postopali, samo zato, da smo delo nadaljevali in tisto leto (1941) je vse dobro obrodilo. Posebno grozde je bilo lepo in obilno. Pri nas smo skoraj vse grozde obrali in jaz sem prav prešal, ko je dne 21. oktobra prišla neka ženska in povedala, da so po Bizeljskem in Stajerskem Nemci s plakati naznanili, da se moramo vsi izseliti. Kaj takega nisimo mogli verjeti, dne 22. oktobra pa je bilo tudi v naši vasi razglašeno, da se moramo izseliti s svojih dragih domačij.

Ne moreš si misliti, France, kakšna velika žalost je zavladala med nami! Ta občina se je morala izseliti danes, druga jutri itd. Naša vas je prišla na vrsto 7. novembra. Z avtomobili so prišli tisti preklesti gestapovci in vašašane zapeljali v Rajhenberg, kjer so čakali dva dni, ko pa jih je bilo zadosti, so jih spravili na vlak in odpeljali v Nemčijo stradat v koncentracijsko taborišče. Prva izselitev Slovencev iz tamkajšnjih krajev je bila novembra 1941, druga januarja 1942, tretja aprila 1942, četrta pa junija 1942. Nas so pogнали z domačije 15. junija. Poprej nam niso dali nobenega obvestila. Kakor po navadi, sem tudi tisto jutro zgodaj vstal, da dam klajo konjem in živini. Prav sem stopil iz hleva, ko se prikazejo vojniki in povedali, naj se takoj pripravim, da nas odpe-

ljejo. Bile so bridke ure zame in za ženo z osmimi otroki. Najstarejša hčerka je bila tedaj stara 12 let, najmlajši sinček pa pet mesecev.

Tudi nas so 17. junija odpeljali v Rajhenberg, od tam pa v Nemčijo v koncentracijsko taborišče. Dne 31. julija istega leta pa sem moral družino zapustiti in iti na delo v Kruppovo tovarno v Essen, ki je bilo oddaljena okrog 300 km od družine. Tam sem delal do 4. avgusta 1944. Silno sem trpel. Bolje bi bilo, da bi nas bili vse tisto uro postrelili, predno so nas odpeljali. Neverjetno je, koliko gorja so nam ubogim Slovincem storili Nemci.

Meseca avgusta 1943 je šla moja družina in nekaj drugih na komisijo. Tudi nas, ki smo bili v Essenu, so zahtevali, a vodstvo tovarne nas nis pustilo, da bi se odzvali komisiji. Dne 5. septembra pa nas je komisija zopet zakohala. Odpeljali so nas skozi Lichtenberg na Poljsko. Prevozili smo 2100 km. Tam so nas silili, da se moramo podpisati, da postanemo Nemci, a mi smo se uprli in nismo hoteli pod nobenim pogojem pristati na njih zahteve. Leta 1944 pa so nekaj družin, med njimi tudi mojo, poslali v Lotringem, delat na kmetije. Tovarna pa nas zopet ni pustila iti z družinami, zato smo kar pobegnili in šli za družinami.

Za nas se je pričelo veliko trpljenje in so nas hudo pretepali, kajti delovodje so bili Nemci, kateri so spodrinili s teh mest Francoze. Jaz sem zaslužil na mesec 114 mark, hčerka 50, sinček pa 20. So to plačo nismo mogli živeti, a k sreči smo našli na nekaj usmiljenih ljudi, ki so nam vsaj malo pomagali. Kmalu zatem so tudi nemški preganjači pobegnili in njih mesta so zavzeli Francozi; to je bilo namreč 1. septembra, ko se je pričela bližati ameriška armada.

Veseli smo se, da bodo nas vsak čas osvobodili ameriški vojaki, toda so se ustavili kakih 15 km od našega kraja in se niso premaknili do 11. novembra. Tisto jutro pa so pričeli Nemci streljati, popoldne pa Američani, da se je vse treslo, a v mraku pa so že njihovi tanki prodrli v vas. K sreči sem se že tretji dan seznanil z dvema Slovincema, ameriškim vojakoma. Eden je bil oficir in je razumel slovensko, dasiravno je ni govoril, dočim jo je drugi vojak prav lepo govoril. Oficir nas je fotografiral in dejal, da bo sliko poslal svojemu očetu, on pa tebi. Ne moreš si misliti, kako se počuti človek, ki se v takem položaju snide s Slovincem. Ta dva dobra in prijazna ameriška slovenska vojaka nam še vedno stojita pred očmi. Bili smo skupaj teden dni.

Srečni smo, da smo se končno rešili Nemcev. Medtem časom smo bili dva meseca v Parizu. Tam je dosti ameriških vojakov. France, morda je tam tudi kateri izmed tvojih sinov. Ako premeš to pismo, prosim,



Organizirani vojniki v Philadelphiji niso le prispevali svoj prosti čas, da so svoji skupaj obleko, prispevano za vojni relif v Evropi, na Filipinih in Kitajskem, marveč so prispevali tudi \$5000 za prevozne stroške. Čak za pomenjeno vsoto izroča podpredsednik vojniške unije ADF Edward Grumbeck načelniku zbiralne kampanje A. M. Boydu.

da mi odgovoriš. Končam in prejmi najlepše pozdrave od družine Žibert iz Račje vasi."

Tako mi je pisal moj sorodnik Žibert. Naš narod v stari domovini je šel res skozi strašno trpljenje. In nekateri hočejo celo prikazati, da niso tako slabi Nemci in Italijani. Toda prešli so plačilo za svoja morilska dejanja.

Frank Gorišek.

USPEŠNA PRODAJA BONDV

Fontana, Cal.—Tukaj smo se združili Slovenci, Hrvatje in Srbi in smo imeli 27. maja skupno prireditev. Mene so izvolili za predsednika. Na zabavi smo imeli jedade in pijače: pečenege prašičke, koštruna in druge dobrote. Vrtil se je tudi ples, za katerega nismo računali vstopnine. Vsi so bili zadovoljni in so prišli v Slovenski dom kupit vojne bonde.

Ker so jugoslovanska dekleta pomagala prodajati bonde, je bilo sklenjeno, da bomo dekleta, ki jih bo največ prodalo, kronali za fontonsko jugoslovansko kraljico. To čast je dobilo naše slovensko dekle Margaret Marinovich, ki je prodala največ bondov. Za nagrado je dobila tudi bond za \$25, lepo broško in uha-ne.

Ves čisti preostanek priredbe je namenjen za jugoslovansko vojsko.

Mesto Fontana je nam predpisalo prodajo zveznih bondov v znesku \$25,000. Mi pa smo pokazali, kaj lahko doseže jugoslovanski narod, ako gre združeno na delo in prodali smo za \$51,603 bondov.

S pomočjo ostalih odbornikov je vse najboljšje izpadlo in na tem mestu se vsem najlepše zahvaljujem za složno delo in kooperacijo!

Na koncu pa pozdravljam vse prijatelje iz Barbertonu, Ohio, in okolici.

John Zdravje, predsednik jugoslov. odbora za bonde.

GLAS IZ LINDENA

Linden, N. J.—Iz raznih naselbin poročajo, da so na delu za naše revne brate in sestre v stari domovini. Tudi članstvo našega društva št. 540 SNPJ in 756 SNPJ je darovalo precej obleke, čevljev in drugih potrebščin za ta plemenit namen. Vse skupaj je zvozil z avtomobilom v zimskem času, ko je bil velik led in mraz, brat Leo Bizjak. Članice pa smo šivale in popravljale na svojem domu. Pomagale so pri tem delu sestre Antonija Kaučič in Johana Petrič od društva št. 756, Amalija Oblak od št. 540 in mrs. Brotnik, čeprav ni članica. Vsem najlepša hvala. Pošiljka je bila poslana v jugoslovansko newyorško skladišče.

Ob tej priliki tudi sporočam, da sem prejela pismo iz stare domovine. Vzelo je tri mesece, da je pismo dospelo. Pismo je bilo pisano v moji rojstni hiši, v vasi Krupa, semiška fara. Iz pisma sem izvedela, da je v tem času umrl moj edini brat Jakob. Zapustil je dva mlada sina, ki sta v partizanski vojski. Ob smrti ni vedel, kje sta njegova sina, ali sta še živa ali ne. Star sta 18 in 20 let. Zapustil je tudi pastorka Johana Žuglja, ki se nahaja v Californiji, doma pa hčerko Tončko in ženo Katari-no rojena Tome.

Pokojni brat Jakob Žugelj je delal v Ameriki 20 let, in sicer

in Denverju, Colo. Ker pa tedaj ni bilo nikjer dela, je odšel v East Heleno, Mont. Tudi tam je bilo slabo. Po šestih mesecih je odšel s starejšim bratom v Leadville, kjer je dobil delo v globokem rudniku Yeak. V tem rudniku je tiste čase delalo veliko Slovencev. Delo je bilo zelo težko in nevarno, a kljub temu je delal 12 let. Tam je umrl starejši brat John, nakar je Jakob zapustil visoke gore in odšel v Denver. V Denver je poslal tudi truplo pokojnega brata, da je bil pokopan skupno s sestro Ursulo Plut.

Sedaj sem sama na svetu. Mojemu pokojnemu bratu naj ostane blag spomin. V mojem življenju sedaj ni veliko svetlobe in sonca. Sploh nimam nobenega veselja in obstanke. Moji trije sinovi se bojujejo na japonski fronti. Eden je bil v Evropi devet mesecev in se boril z ameriško mornarico proti Nemcem. Prestal je veliko in takozvanem torpednem čolnu. Mlajši sin Frankie je prišel na dopust s Pacifika za 16 dni, nakar je moral zopet nazaj. Bil je 22 mesecev v Aziji in po raznih otokih, ki jih je zasedla ameriška vojska. Žuži na latalskem nosaču Boston, ki nosi 125 aeroplanov, katera sipljejo bombe na sovražnike. Upajmo, da bodo naši sinovi kmalu premagali Japonce, kakor so Hitlerja.

Starejši sin Joe pa je na Marijanskih otokih in dela kot mehanik na velikih bobnikih tipa 28-B.

Hitler in Mussolini sta porazena, sedaj pa je na vrsti Hirohito. Kopali so drugim jamo, a pali so sami v njo.

Agnes Pasarich.

ZA POISKUŠNJO

Nopeming, Minn.—Za mojo prvo poizkušnjo v pisanju sem se namenil napisati nekaj vrstic o razmerah tukajšnjega zavoda Nopeminga in to pod pogojem, da mi brat urednik ne vrže dopisa v koš.

Zavod Nopeming je zidano tri nadstropno poslopje in še precej lepo urejeno. Zavod sestoji iz treh bolnišnic. V vsaki sobi so po dve ali tri postelje. Z menoj v isti sobi je Hrvat. Vseh sku-

kaj nas je 350 bolnikov in nas kličajo "pešans." Delavcev pa je približno 250, ki so po večini organizirani v unijo CIO.

Bolniki se zdravijo za različne bolezni in te so: jetika, rudaska bolezen in silikoza. Slednja se mene drži in mojega tovariša. Jetiko pa zdravijo na način, da bolnikom izrežejo vsa rebra na bolni strani pljuč, potem pa pljuči skupaj stisnejo in jih nazaj zašijejo.

Silikoze ne zdravijo, temveč moramo samo ležati. Za zdravljenje te bolezni nimajo sredstev. Nikoli ne bom pozabil nekoga februarskega dne, ko je stopilo pet zdravnikov v našo sobo. Eden izmed njih je spregovoril: "Tale dva kampaletama silikoza." Nato eden izmed njih vpraša, ki je bil novinec, ali naju zdravijo z operacijami. "Ne," je odgovoril zdravnik, "ona dva morata samo mirno ležati in če se pljuca sama lečijo, je dobro, če pa ne, potem pa bosta šla "over the hill."

Začudil sem se in vprašal drugega zdravnika, kaj je omenjeni zdravnik mislil, ko je dejal "over the hill." Ta mi pa reče, da to pomeni preko hriba in dol na pokopališče v Duluthu. Lahko si mislite, dragi čitatelji, kako mi je srce zašklepetalo doli okrog členkov. Stela božja, si mislim, bolje bi bilo, ako bi jo ubral proti solzni dolini Ely k moji družini in v njenem krogu dokončal ta pukičasti svet.

Na koncu pa želim Prosveti mnogo novih naročnikov, kajti v njej dobimo res dobro delavsko čtivo. Pozdrav čitateljem Prosvete.

Frank Smuk.

SLOVENSKI ČASTNIK ŠE VEDNO IŠČE TETO

Cenjeno uredništvo. Ponovno se obračam na vas s sledečo prošnjo: Mojta teta Roza Stambol, roj. Prekorsek, je v začetku te vojne stanovala v mestu Toledo, Ohio. Ker pa njenega točnega naslova ne vem, ji ne morem pisati.

Mojta teta je rojena v Prekorju pri Celju. Prosim vas, ako bi mogli ugotoviti njen naslov in mi ga poslali, istočasno pa prosim, da obvestite tudi mojeto in ji pošljete moj naslov. Oprostite mojemu nadlegovanju, ali nimam druge možnosti. Moj naslov: Poročnik Tugomer Prekorsek, 110 M. U., RAF, CMF.

Tugomer Prekorsek.

Pripomba uredništva: Prosim naše naročnike v Toledo, O., da bi na to pismo opozorili teto poročnika Prekorska, ako jo kateri pozna.

TO IN ONO

New Castle, Pa.—Zopet se oglašam z nekaj vrsticami. Vreme imamo zelo muhasto. Dasiravno smo že sredi pomladi, pa je prav mrzlo in treba je kuriti v peči. Rastline se ne morejo opomoči, ker preveč pogostoma dežuje in piha mrzli veter. Krompir je precej lepo pokazal, slab uspeh pa sem imela s turščico. Posadila sem jo že štirikrat, vendar pa še ni prišla na površje.

Danes sem čitala dopis Franka Kramerja iz Ferrella, v katerem je poročal o vojaku Williamu Biceku, ki je prišel domov iz nemškega ujetništva. Taki do-

(Nalje na 3. strani.)



Izguba dobrega prijatelja na bojišču pomeni tudi za marsikakega vojaka veliko bol. Tako bol je občutil tudi ta vojak na otoku Okinawa. Ob izgubi dobrega tovariša se je plakačje sgrudil na tla, medtem ko ga njegov prijatelj tolaži.

Slovenski vodniki in preroki

DR. IVAN LAH

(Nadaljevanje)

Fran Levstik (1831-1887)

"Martina Krpana" poznate vsi. Čitali ste ga v ljudski šoli in ste se smejali. Mislili ste, da je to lepa zgodba za otroke. Tudi to ste si zapomnili, da ga je napisal Fran Levstik. Če bi bili natančneje poznali Levstikovo hudomušnost, bi bili prišli na misel, da je "Martin Krpan" več nego zgodba za otroke. Pomislite: v sam cesarski Dunaj je prišel velikan, Berdavs po imenu. Vse junake svojega časa je vabil na boj in nikogar ni bilo, ki bi ga bil ukrotil. Cesar pa tudi ni bil tak, da bi se reko: nikogar ni bilo, ki bi si upal nadenj. Mnogo junakov se je spustilo z njim v boj, a vsakega je zmogel. Nazadnje se ga je lotil sam cesarjev sin, a tudi tega je velikan ubil. Cesarju je začelo to iti po glavi. "Kaj bo, kaj bo, če se Berdavs ne kroti," je rekel. In potem so poslali po Krpana na Kranjsko.

Kdo je ta Krpan z Vrha pri Sveti Trojici? To je slovenski kmet, siromak, kočar, ki se ukvarja s tihotapstvom in s svojo borno grudo, da se preživi. Toda kljub svoji siromašnosti, ali morebiti prav zaradi nje, je zdrav in krepak. Krpan odide na Dunaj in zmaga Berdavs. Kako majhni so proti njemu cesar in njegovi ministri in sama uboga cesarica, ki ji je lipo posekal, da si je napravil kija! In kako slabi so vsi cesarski kija napram njegovi mršavi kobilici, ki je edina kljubovala Krpanovi moči! Krpanove preproste besede padajo kakor kladivo na mehkužni cesarski dvor in njegove ministre. Za plačo ne zahteva nič drugega nego pravico, da bo mogel pošteno živeti. Tako je postal Martin Krpan naš narodni junak.

To je naš narod ob času, ko mu je rezala kruh dunajska gosposoda in Levstik, ki je bil revolucionarna glava, je hotel pokazati, da leži v tem narodu velika lastna sila, ki je kljub vsem težavim časa vzrasla tako, da on rešuje Dunaj, ne Dunaj njega. Samo da se v svoji slovenski preprostosti tega ne zaveda. "Martin Krpan" je izšel deset let po revoluciji leta 1848, ko je stal "Berdavs" pred Dunajem...

Ideje leta 1848 so živo ostale v spominu mladini, ki je v teh viharjih časih študirala na šolah in ta mladina ni mogla biti zadovoljna s ponižnostjo in udarnostjo, ki so jo priporočale "Novice", in z nezmožnostjo in z brezglavostjo, ki so jo kazali slovenski prvaki, ker niso imeli jasno načrtanega političnega programa. "Vsa moč izhaja iz ljudstva", je bilo geslo leta 1848, a ljudstvo se ni zavedalo svoje moči in vlada je po revoluciji z vso silo pritisnila na male avstrijske narode.

V tej dobi je rasel Levstik, naš največji kritik in borec, pričen slovenski človek, ki je globoko poznal narodovo dušo, njegovo nravo in jezik, in razdiral zmote in predsodke preteklosti in sodobnosti, da bi našel pravo pot našemu narodnemu življenju. Njegov vtor v literaturi je bil Srb Vuk Karadžić, ki je z narodnimi pesmimi in narodnim jezikom položil temelj novi srbski literaturi, v politiki pa mu je kazal pot češki bojevnik Havlicek, ki je neustrašeno zagovarjal pravice svojega naroda.

Usoda je poskrbela, da se je Levstik rodil v kraju, kjer se govori baje najlepša slovensčina. To je okolica Velikih Lašč. Ko se pripeljemo v Lašče, vidimo pred cerkvijo Levstikov spomenik, ki so mu ga postavili hvaležni rojaki. Ako krenemo preko polja proti severovzhodni strani, nas pozdravlja z malega zelenega griča cerkva sv. Roka, v daljavi dobre četrte ure. Za pogledom na mali višini med drevmi in njivami skromno vas Spodnje Retje. Stopimo po poljski kameniti poti navzgor in se ustavimo pred malo hišo.

Velika vzdana plošča nam naznanja, da se je tu rodil dne 28. septembra leta 1831 Fran Levstik. Po domače se je rekel pri Jožkovih. Njegov oče Matevž je imel osminko kmetije. Tu je rasel Levstik sredi ubožnih, preprostih ljudi, potem je šel v Ljubljano, ker so poznali, da je dober glave. Sprejet je bil v Alojzvešče in se je odlikoval posebno v jezikih. V vsem svojem vedenju je kazal nekako odločnost, samozavest in ponos, kakor da je čutil, da mu bo usojena vloga velikega, neupogljivega voditelja. Tudi doma v Laščah je užival velik ugled.

Stritar, ki je bil pet let mlajši od njega, nam ga je popisal v svojih spominih: "Levstika še nisem videl, ko mi je bilo njegovo ime že dobro znano; govorilo se je o njem, kakor o neki čudoviti prikazni... Neko nedeljo, ko smo šli po deseti maši iz cerkve, so mi ga pokazali mati s prstom in besedo: 'Retenski...' Se zdaj ga vidim, kako koraka po trgu. Tako nisem nikoli ne prej ne pozneje videl stopati nikogar: tako krepko in odločno, tako moško in samozavestno. Tako je znal korakati samo Levstik."

Že na gimnaziji se je v Levstiku prebudila pevska žila. Njegov vzor je bil Prešeren. A že tu se je pokazala njegova stroga kritična narava: svoje pesmi je večkrat predelaval, nikoli ni bil sam s seboj zadovoljen; še manj pa je bil zadovoljen z drugimi slabimi slovenskimi pesniki, ki so se po letu 1848 začeli oglašati v našem slovstvu. Naprli je proti njim bodeče puščice in razkrival slabe strani njihovih pesnikovanj v ostri satiri "Jeza na Parnas". Postal je nekak vođa dijaštva, ki je v njem videlo močan, samonikel talent. In tako se je zdelo, da bo Levstiku odprta gladka pot v življenje, a zgodilo se je, da se je sprl z matematiko in brez mature zapustil gimnazijo. Postal je domači učitelj v Ljubljani, zbral svoje mlade pesmi in jih izdal.

A kaj naj počne v Ljubljani on, ki je gledal nanj mladina s tolikimi nadami, in sedaj ni mogel nadaljevati svojih študij? Odsel je v Olomouc na Moravsko v nemški vitezki red: upal je, da se bo tu mogel nemoteno posvetiti svojim jezikoslovnim študijam. Ni nesreče brez sreče. Tu se je seznanil s češčino; prevahal je kraljevodvorski rokopiis, da kljub samostanskemu zidovju tujega nemškega viteškega reda je slišal o ljuti borbi, ki jo je tiste čase boril češki narod za svoje pravice, ter spoznal imena in nazore narodnih in političnih voditeljev. Toda očrnilo so ga iz Ljubljane, da so njegove pesmi pohujšljive in nevarne, posebno zato, ker jih je mladina čitala z velikim navdušenjem.

Levstik je moral zapustiti neprostopoljni samostan in odsel je na Dunaj. Tam je poslušal na univerzi našega učenjaka Miklošiča in Levstik bi bil postal njegov najboljši učenec. Toda brez mature se ni mogel vpisati kot reden slušatelj in, ker mu je pošel denar, se je moral vrniti domov. Peš je šel preko Grada na Slovensko, kjer je dobil službo domačega učitelja pri grofu Pacetu na gradu Turn pri Sv. Križu. Dobra volja ga ni zapustila in kadar je prišel domov v Lašče, je zabaval domače ljudi z duhovitimi pesmimi in krepkimi dvotipi.

(Se nadaljuje)

Belgrajski zakon proti diskriminaciji

Belgrad. — ONA — Dne 29. maja je sprejel narodno-osvobodilni odbor zakon, ki prepoveduje podpihovanje in ščevanje radi narodnostnih, verskih ali rasnih razlik. Cilj tega zakona je, da se izvede popolna enakost prebivalstva ne glede na njih narodnost, raso ali veroizpoved. Novi zakon ima sedem članov. Določbe tega zakona povedo, da je kriminalni prestop, ako neko odreda individualne pravice drugim na podlagi narodnosti, rase ali veroizpovedovanja. Kazni so določene tudi za širjenje tozadevne propagande. Za razlogov so določene kazni, ki gredo do 15 let zaporu. Zakon predvideva, da "znatstvena kritika" veroizpovedanja ne velja kot podpihovanje k verskemu sovraštvu. Oni, ki prekršijo ta zakon, bo-



Pomorsko obstreljevanje otoka Tarakana pri Borneju s raketi in bombami v pripravi terena za invazijo po avstralskih četah. Ta otok je zdaj že v njih rokah in s tem tudi bogato oljno polje.

Pot, ki vodi do miru

Napisal Donald Bell

Naši odnosi z Rusijo se ne smejo in ne morejo tako poslabšati, da bi postal spopad mogoč, smo dejali v zadnjem članku. Do približno srede julija tudi ni pričakovati nobenih sprememb, kajti britska začasna vlada ne more sklepati nobenih obveznih sporazumov. Kot Britanija sama bo tudi ves ostali svet čakal, da se pokažejo rezultati britanskih volitev.

Ravno radi tega je pripraven čas, da si zadeve dodobra premislimo. Niti zahodne velenosti niti Rusija si ne morejo dovoliti ponovnega svetovnega spopada, ki bi uničil vso našo civilizacijo. Cena take avanture bi bila tako strahotna, da je misel nanjo nemogoča. Obenem pa ne bi mogla upati nobena stranka na popolno zmago.

Do vojne z Rusijo torej ne bo prišlo, ker ne sme priti do nje. Ako pa je temu tako, je treba posvetiti vse naše sile miro-ljubni ureditvi vseh problemov. Kako to doseči?

Do zdaj smo poskušali dospeti do sporazuma v detaljih. Vzel smo posamezna vprašanja, kot na primer poljska vprašanja, da jih razrešimo. Ko smo spoznali, da nam je nemogoče doseči diplomatsko zmago, smo začeli izvajati diplomatski pritisk na Rusijo, ustavili smo dobave po zakonu Lend-Lease, nastopili smo skupaj z Veliko Britanijo in tako ustanovili skupno fronto proti Rusiji. Ko nas niti apizanto Rusije niti trdni nastop ni privedel do cilja, je zavladal pesimizem.

Kar potrebujemo, je načrt zunanje politike. Rusi so zaupali predsedniku Rooseveltu, ker jim je bilo jasno, da ima vizijo bodočega sveta, jasno sliko tega, kar mora priti. Danes pa ne vedo več, ali je ta Rooseveltova koncepcija še živa. Ideja anglosaškega bloka je bila predsedniku Rooseveltu odvratna. Znano mu je bilo, da obstojajo med angleškimi in ruskimi interesi silni konflikti in je bil prepričan, da je prava vloga Zedinjenih držav vloga posredovalca. Danes pa mislijo Rusi, da je ameriška politika preprosto le podpiranje angleških ciljev. Ruski odgovor na to je širjenje njihove lastne interesne in vplivne sfere.

Zdaj je jasno, da mir z Rusijo ne more biti plod enega samega sestanka velikih tleh, ali ene konference. Jasno nam mora biti, da je to dolga naloga, za katero nam bo treba mnogo let. Mir namreč ni le odsotnost vojne, mir je več kot to, mir je harmonija v sodelovanju. Organizacija, katero ustanjvamo v San Franciscu, bo le ograjda, v katerem moramo zgraditi svojo politiko. Mir ne more biti posledica mehanike ali procedure, temveč bo le rezultat dalekosežne politike.

Kaj so osnovni predpogoji miru z Rusijo? Najprej moramo pomisliti na to, da nam ni mogoče potisniti Rusijo ven iz vzhodne Evrope ali z Balkana, prav kot nas Rusi do postavljeni pred okrožno narodno sodišče v slučaju prvega prestopka, in pred višja narodna sodišča v slučaju ponovitve.

Kri v shrambah

Da se marsikatero življenje, za katero ni nobene druge pomoči, reši s tem, da se bolniku natoči zdrava kri v žile, ni nič novega več. Toda od tistih časov, ko se je ta praksa pričela, se je v tem delu kirurgije mnogo izpremenilo. Izprva so mislili, da je človeška kri človeška kri in da je le treba, da pride od zdravega človeka. Ob začetku sedanjega stoletja sta pa dva zdravnika, vsak zase, odkrila, da stvar vendar ni tako enostavna in sta iznašla metodo, po kateri se razne vrste človeške krvi lahko razvrste v razrede. V glavnem se ta kri deli v štiri razrede in če naj bolniku pomagata, mora biti kri, ki jo dobi, enaka njegovi, sicer bi dajalecva kri strdila rdeče celice njegove krvi, žile bi se zamašile in taka "pomoč" bi zanj najbrže pomenila gotovo smrt.

To klasificiranje krvi je že pomenilo velik napredek, a kadar je transfuzija potrebna, se postopa še z večjo previdnostjo in vsak slučaj se individualizira; nekoliko bolnikove krvi se pomeša z rdečimi telesci one krvi, ki mu je namenjena in le, če se pri tem poizkusu dožene, da se kri ne strdi, se izvrši operacija. Razume se, da morajo biti vse cevi, igle, sploh vsi aparati, ki se rabijo, absolutno čisti. Vsa te previdnosti je dandanes ta operacija tako varna kot se le more pričakovati od človeškega dela.

Kljub temu znanost ne počiva na svojih venci, ampak raziskavanje se še vedno nadaljuje. Tako je na primer neki fiziolog opazil, da dobi pes mrliške znake, če oni pes, od katerega je bila kri vzeta, ni imel hrane kratko pred operacijo. To je pokazalo pot k večji varnosti. Odlok, da se bolniku vlije zdrava kri v žile, ni več nikakršen razlog za razburjenje in če izda zdravnik tak nalog, mu ni treba skrbeti, kako bo izvršen, zakaj vse priprave so tako dopolnjene, da ni treba nobenega strahu.

V mnogih slučajih pa ni le važno, da dobi bolnik zdravo kri v žile, ampak da jo dobi kmalu. To je včasih delalo velike glavice, zakaj operacija se nikakor ni smela izvršiti, preden so bile vse priprave izvršene in zlasti je bilo treba časa, da se dožene, ali je kri, ki naj pride v njegovo telo, prava. V tem oziru je bil storjen menda največji napredek, odkar se rabi ta metoda, s tem, da imajo po bolnišnicah ohlajeno kri vseh vrst pripravljeno v shrambah za takojšnjo rabo.

Pred leti so ruski zdravniki na podlagi mnogih poizkusov objavili v svojih zdravniških listih, kako se kri ljudi, ki so se smrtno ponesrečili ali pa so umrli za nenalezljivimi boleznimi, lahko pripravi tako, da se izključi strditev in v hladilnicah ohrani cele mesece. Mrlič ne rabi več svoje krvi; kadar ga balzamirajo, mu jo izpuste iz žil, ker sicer ne bi mogli opraviti svojega dela. Zakaj naj bi ta kri postala gnoj, če se lahko porabi za rešitev mnogih življenj? Seveda je treba, da je kri ne le zdrava, ampak tudi sveža.

To odkritje ruskih zdravnikov je vzbudilo veliko pozornost in na podlagi njihovih podatkov so začeli eksperimentirati še po drugih deželah, tudi v Ameriki. Našli so se še drugi viri krvi, na primer kri, ki se izgubi pri porodu; nekateri ljudje imajo preveč krvi, drugi imajo previsok krvni pritisk in se počutijo boljše, če se jim "pušča" kri. V teku desetih let je to preučevanje dovedlo tako daleč, da ima mnogo bolnic popolnoma urejene shrambe krvi, ki se na hladnem s potrebnimi pripravami lahko ohrani zelo dolgo sveža.

Nič nenavadnega ni več, da pripeljejo ponesrečenega človeka, ki ga je pobil stroj ali povozil avto, v bolnišnico in zdravnik spozna, da je izgubil preveč krvi. Takoj, ko je dobil prvo pomoč, pokliče zdravnik tovariša, ki upravlja shrambo in mu naznani, da bo v par minutah pri njem z vzorcem ponesrečenčeve krvi, da jo "križa". Potrebni poizkusi se izvrše in v petnajstih ali dvajsetih minutah je prvi zdravnik na poti s četrtinko dobre krvi, v kratkem jo bolnik dobi v svoje žile in je rešen. V shrambi pa gledajo, da čim prej nadomestijo porabljeno kri.

Marsikaj iz časa prvih poizkusov so sedaj opustili, bodisi

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Illinois



GLAVNI ODBOR

izvršni odbor
VINCENT CAINKAR, g. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomočnik tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjak 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik 3870 W. 66th St., Cleveland 2, Ohio

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Ill.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje 7035 Middlepoints, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje 3979 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URRULA AMBROZICH, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor

MATH PETROVICH, predsednik 833 E. 151st St., Cleveland 16, Ohio
VINCENT CAINKAR 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LOALD J. LOTRICH 1837 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH 700 E. 360th St., Euclid 17, O.

Poradni odbor

ANTON SHULAR, predsednik Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH 318 Turner St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIC 19611 Muskoka Ave., Cleveland 19, Ohio
ANDREW GRUM 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK 772 E. 185th Street, Cleveland 19, Ohio

Nadzorni odbor

FRANK ZAITZ, predsednik 3301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JOSEPH FIFOLT 1337 E. 90th St., Cleveland 3, Ohio
ANDREW GRUM 17182 Snowden, Detroit 21, Mich.
JOHN OLIP 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI 35 Westlax Ave., Peru, Ill.

Glavni zdravnik

DR. JOHN J. ZAVERNIK 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

da ni dovolj zanesljivo ali pa ni se rabijo, absolutno čisti. Vsa te previdnosti je dandanes ta operacija tako varna kot se le more pričakovati od človeškega dela.

Kako je češka industrija pretrpela vojno

Praga. — ONA — Ogledal sem si dober del češkoslovaške industrije ter se potem na dolgo in široko razgovarjal s češkim ministrom za industrijo Bohumilom Lausmanom. Moj zaključek je, da je češka industrija trpela manj pod nemško okupacijo in radi bojev osvoboditve kot druge osvobodjene dežele.

Vsi češkoslovaški premogokopi so ostali nepoškodovani — a to je največji zaklad te dežele. Večina obratov je že zopet na delu, le na severu, kjer je bila večina rudarjev Nemcev, je pomanjkanje delovnih sil povzročilo zastoj dela. Nemci so bodisi pobegnili v Nemčijo ali pa v gore in gozdove.

Od treh velikih čeških jeklarn je le Škodova zelo poškodovana,

Vizovice, Kladno in Zbrojovka pa so v dobrem stanju. Tudi druge industrije so ostale večinoma nepoškodovane, le tekstilna industrija je bila uničena, ker so Nemci odvedli stroje deloma v Nemčijo, deloma pa v Italijo. To škodo so Nemci v naprejši popravili deloma s tem, da so v deželi nastanili precej novih industrij, ko so jih umikali pred zavezniškimi zračnimi napadi. Češkoslovaška je danes najbrže edina dežela v Evropi, ki ima popolnoma intaktno optično industrijo — katere pred vojno sploh ni imela. Isto velja za tovarne sintetičnega petroleja in umetnega kavčuka, katere so Nemci nastanili na Moravskem.

Češi so imeli pred vojno malo industrijo letal. Nemci so jo povečali za več sto odstotkov. Prenesli so tudi na Češkoslovaško veliko svoje filmske industrije. Železnice tudi niso tako porušene kot v drugih evropskih deželah, ki so bile žrtve vojne. Transportno vprašanje je na Češkoslovaškem kritično pred vsem radi porušeni mostov. Pristanišče v Bratislavi je bilo razdejano.

Vse tovarne, ki so bile last Nemcev ali Madžarov, bodo zaplenjene. Dokler ne bo vlada odločila, kaj se bo z njimi zgodilo, jih bodo upravljali narodni odbori, sestavljeni iz zanesljivih članov raznih ravnateljstev in poštenih delavcev. Vse tovarne, ki so bile prej last Židov, katerim so jih odvzeli Nemci, bodo vrnjene njihovim posestnikom, čim bo ustanovljeno in dognano, komu pripadajo.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

pisi so zanimivi. Res, mladi fantje in moške so že veliko pretrpeli v tej vojni in mnogi še vedno trpe. Človeku se trga srce, ko čita o njih trpljenju.

Čitala sem tudi dopis od M. Tomšič iz Strabana, v katerem omenja trpljenja njene sestre Emile, ki se nahaja v Italiji. Obžalujem vse ujetnike, ki jih po nedolžnem mučijo in tepejo. Med temi je tudi moj brat in njegova žena. Italijanska zver jih je odpeljala in uničila družino.

Naj še omenim, da so tukaj zelo veliko ljudi odslavili z del, posebno žena in deklet. Slišal sem, da se je neki delavec izrazil, da nima s čim plačati za stanarino, ker je izgubil delo. Zakaj pa se ni prihranil denarja, da bi lahko plačal za stanovanje? Nekega dne pa sta se dve ženski pogovarjali v busu, češ, da je sedaj vse dobro in da jima ničesar ne manjka in da bi bilo prav, da bi vojna še naprej trajala. Ko pa je neka druga žena šlašla ta pogovor, jo je zgrabila jeza in pripeljala gorko zausnico eni izmed žena. Slednja je imela sinove v vojni, zato jo je tako razburil tisti pogovor. Voznik je nato ženske spodil iz busa.

Tončka Skufca.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!



General R. J. Stack in John E. Dahlquist sta kriminalcu Hermanu Goeringu priredila slajfen banket, vsled česar sta bila predmet velike kritike. General Eisenhower je obema dal ukor in odredil, da se kaj takega ne sme več ponoviti, da bi v ujetništvu gostili nacistične velekriminalce.

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

Dr. Sluga je pa stal od daleč in strmel nevede, ali naj se vrne, ali gre naprej. Z voza se je namreč stočno-mirno muzal—adjunkt Prosenc. Plegmatično je stopil z voza. Njegovo lice je bilo radostno. Nekaj deklic ga je obstopilo in mu pomajljalo odprte rokice. Prosenc je vse obdaroval—prej jim je prepovedal, da se ne smejo spopadati z dečki—in nato odšel z dolgimi počasnimi koraki mimo cerkve.

Tedaj se je podvzival za njim Vinko Sluga. Prve stopinje je zastavil Prosenc v klanec proti Kalvariji, ko ga prime za rokav Vinko:

"Za vruga, kaj počenjaš?"

Pristav se je ozrl.

"O-ho!—Socialno vprašanje študiram!"

"Interesanten študent si!"

"Bolj nego ti! Ti nisi modern, ker ne čeniš nazorne nauka. Ti si teoretik. Po tvoji glavi vrše razni Marks, Bebeli, Lasalli, Oweni, Saint Simoni, Lavrovici, Lavrovi in bog ve kaki učnjaki še! Jaz pa porabim lepo popoldne, dve pesti krajcarjev, ki jih vržem med otroke, in imam jasno, nazorno razložen večni krik človeštva: Panem et circenses (kruh in igre). Drugi so imeli komedijo—otroci imajo pa pomaranče in zabavo—ergo oboje. Seveda tudi nekoliko obdrgnjenih kolen, nekaj prask na rokah. Toda mara svet za krvava kolena, če gre za denar. Saj si videl! Deset jih prekobali in pohodi, da dobi krajcar. To je svet—jasno, nazorno pred nosom; veliki svet je seveda toliko popolnejši, da ti kar dokazuje, kakor bi imel pravico in dolžnost drugega pohoditi, da pride preko njega do kruha, do časti in slave ali vsaj do ugleda."

"Kdo bi si bil mislil, da imaš toliko smisla za socialno dobo. V kavarni si zadnjič govoril drugače!"

"Ker je šlo za drugo reč. Tedaj sem tebi hotel dokazati, da moraš biti tudi ti človek, kakor ti-le paglavci. Porini se naprej do krajcarja, potem pa rogovili.—No, kako pa ti gre?"

"S Semenom sva se pred tednom sprla prav zaradi najinih nasprotnih nazorov."

"No, in—"

"Rekel sem mu lopovi!"

"Moška je ta!"

"Misliš sem, da me pozove. Toda ni ga bilo. Sedaj običajno strogo oficijelno!"

"Saj sem ti rekel, da je poba."

"Izvohal sem pa med delavci že toliko, da vem, kako vre."

"In ti sezi z roko v krop, če te prsti skelijo. Fant, bodi pameten!"

"Pameten hočem biti—toda principi so principi!"

Prišla sta na Kalvarijo.

Krog križev se je gnetlo ljudstva. Prvo cvetje so pokladali pred križ, poklekali so pred njim in molili; matere so dvigale otroke, da so poljubljali krvave in blede Zvečičarjeve noge.

Adjunkt in zdravnik sta obstala in se odkrila. Za Kristusovo kronano glavo se je bleščala velika solnčna obla, ki se je bližala vrhu visoke gore. Oblivala je z zlatordečim nimbo nagnjeno glavo mrtvega Odršenika.

Po gozdu so ptice pele večernice, ljudstvo je tiho šumelo in kipele iz doline proti križu. Nad vso množico, nad vso vstajajočo naravo je slovesno plavala prorokba z božjih ustnic:

"Ko bom povisala na križu, potegnem vse k Sebi — — —"

XIII.

Kontrolor se je odpeljal, da sklene z neko trvdno pogodbo za nabavo železnine. Luci je bila sama doma. Brez soproga navadno ni hodila na izprehode. Zato je sedela tisto popol-

dne pri klavirju in sanjalar in svoje mladostne sanje izpod vedno jasnega italijanskega neba izlivala v strune. Akordi so zadoneli burno kakor utripi vročega italijanskega srca, pojemali so zopet in se prelili v melanholično pesem napolitanske mandoline, ki zveni v mesečni noči pod zrelimi oranžami na Posilipu in se guglje po dihanju čarobnega maja, kakor ribiški čoln po plivajočem pristančku.

Pri kontrolorki je sedel stalni gost in domači prijatelj nadzornik Seme. Strastno je prižgal cigareto za cigareto, zamrmral včasih, kakor bi hotel peti, toda vselej se je ustrašil lastnega glasu, ki je tako hreščeče udaril med ubrane strune ali hotel spremljati zvonki alt kontrolorke. Samo eno besedo je zapel in vselej je kar z odprtimi ustnicami umolknil. Čutil je silno disonanco. Glas gospe je bil čist kakor srebro—njegov se mu je zdel umazan, glinast in prsten, da bi gotovo oskrnil lepo pesem, kakor bi na svetli mramorni kip pritiskal blatne roke.

Zato je umolknil. Stol se je odmaknil od klavirja, da je gledal igralko od daleč. Skozi gardine so pluli solnčni žarki in poskakovali na igrajočih belih rokah. Tako so bile nežne in bele, da si celo žarki niso upali vsuti se nanje z odločnim mirom, ampak so se jih samo dotikali, prilizovali so se jim in jih poljubovali. Nekateri so se skrili v blesteči briljant v zaročnem prstanu. Tam so zažareli v mavričnem ognju in iz prstana gledali z drhtečimi zlatimi očesi v lice krásni Luciji.—Nadzornik je strmel v to čarobno podobo, njegove misli so se vse zapletle vanjo.

"Ah, Luci!"

Kontrolorka se je ozrla naglo in ga skoro srepo pogledala.

"Želite?"

"Ah, Luci!"

Seme je zdrsnil s stola, pokleknil poleg nje, nagnil se nad klavirju in začel poljubovati njene roke.

Luci je začutila ogenj, ki so ga dihale nadzornikove ustnice. V njej se je nekaj streslo, kakor bi vihar nenadoma udaril v dušo. Obrvi je skrčila, ustnice stisnila, roke mu odmaknila in energično vstala od klavirja.

"Ne bodite predrzni!"

Odšla je po salonu.

Seme je še klečal, gledal za njo s širokoodprtimi očmi, nosnice so mu plale kakor nozdri mlademu žrebtu, in jezik je blebetal: "Ah, Luci, Luci, Luci!"

Kontrolorka je šla k oknu.

"Poglejte, zdravnik gre z Almo!—V stanovanje jo vede!"

Zdravnik se je bil vrnil s Kalvarije. V parku je šetala Alma z mlajšim bratom. Ko jo je zdravnik pozdravil, je stopila Alma k njemu.

"Oprostite, gospod doktor, ali bi ne bili tako prijazni, da bi mi posodili kako knjigo, ki se peča s sociologijo. Vaš govor z onega večera mi ne gre iz glave. Rada bi kaj čitala."

"Kako me veseli, gospica, da se tudi vi zanimate za najbolj aktualno vprašanje naše dobe! V drugih narodih se že davno bavi nežni spol s takimi študijami, na primer Rusinje."

"Torej mi posodite?"

"En trenutek izvolite počakati; takoj vam prinesem knjigo."

"Grem z vami, saj dovolite?"

"Seveda, čast mi je, če se morda—"

"Kaj ne, če se morda ne bojim—recimo puhlih opazk. Kaj me briga! Honny soit qui mal y pense. Pojdiva!"

Šla sta mimo paviljonov. Zdravnik se je ozrl; iskal je brata; toda ta je ostal v parku in lovil metulja-citrončka. (Dalje prihodnjic.)

SALOMINA SENCA

Tone Čufar

Sprememba, ki sem jo nedavno zasledil pri študentu Rajku Sladiču, mi je na moč všeč.

Rajko je sicer vpisan na univerzi, študira pa bolj malo, ker se mora preveč otepati tistih vsakdanjih neprijetnosti, zavoljo katerih se mnogim pregledajo skrije sonce in prerano odpre stanovanje pod rušo. Navezan je sam nase. Nekje na deželi životari njegov oče, bolehen tovarniški upokojenec. Matere Rajko nima več, pač pa stradajo pri očetu še trije bratje in dve sestre. Dva brata sta starejša od njega, oba že prineseta kdaj kak dinar domov; tretjega pa davi jetika, za katero pobolehava tudi ena sestra. Vsi skupaj: zdravi in bolni, se redkokdaj pošteno najedo. Bolnim je najtežje. Za kakšno ordinacijo jim še spravijo v hiši skupaj, skoro nikdar pa ne zmorejo za lekarno, še manj za druge prepotrebne reči, in tako o uspešnem zdravljenju ni nobenega govora.

Rajko za vse to ve in o vsem tem najraje molči. Od doma pričakuje in dobiva samo tožba pisma. Drugi študenti prejema-

jo podpore, on pa ni sanjal niti v najlepšem snu, da bi mu oče kdaj kaj poslal. Narobe! Dasi je sam večkrat lačen ko sit, pošlje tudi domov kak groš, seveda zelo, zelo poredko, ker za instrukcije ni zgolj on na svetu. Malokdaj stolce toliko denarja

akupaj, da brez resnične škode za svoje zdravje lahko utrpel nekaj kovačev.

Rajka poznam delj časa, a bliže ne tako dolgo. Človek sreča v življenju mnogo ljudi in jih največ brezbrizno preze. Le z redkimi se spoprijatelji. Z nekaterimi takoj, z drugimi ob kakšni priliki kdaj pozneje, ko že ni več mislil na to možnost. Tako poredko se mi je nudila neki večer v Operi, kjer sva nalezela drug na drugega. Do te-

Krajevna unija oljnih delavcev CIO v Long Beachu, Calif., je prišla na idejo "družinskih večerov," ki se je zelo dobro obnesla. Zdej se vsak mesec enkrat zberejo skupaj družine članov in imajo "good time." Slika jih kaže, ko gledajo filme.



daj sem vedel o njem v glavnem to, da ni brez soli v glavi, da bi v boljših prilikah lahko mnogo več naredil, ker ga je med študente prignala pristna žepa po znanju. Vseč mi je bila njegova trmasta vztrajnost, s katero je gazil skozi težave že od prve gimnazije. Vedel sem tudi to, da je na univerzi presedlal iz medicine na jus.

"Za zdravnika se nisem rodil," je opravičeval zamenjavo študija. "Zdravnik mora imeti lokal, aparate, skratka: denar, pa naj bo podedovan ali priženjen. Od kod bi ga jaz? Advokat pa lahko piše tožbe v kavarni, ordinira itak na sodniji, a nikdar nima na vesti kakšno smrt ali invalida. Če katerikoli koga obesijo, ga spravijo s sveta po paragrafu, ne po advokatski zaslugi. Navsezadnje je pa tako: univerzitetna izobrazba mora biti univerzalna! Zato je premalo ena sama stroka."

Rajko se je tedaj šalil, kar pri njem ni presenečalo. V dovptivosti ni bil ravno berač. A v Operi sem ga našel resnobno razpoloženega. Igrali so zgodbo o strastni Salomi in vzdržnem, pogumnem Janezu Krstniku. Rajkovo občudovanje ni veljalo junakini opere, njenemu plesu in velikemu poželenju, temveč pogubljenemu Janezu. Najbolj ga je prevzela njegova odpornost proti zapeljivanju kraljevske razvajenke. Svoje navdušenje za Janeza Krstnika mi je izpovedal slučajno, ker sem bil pač njegov prvi zannec, na katerega je naletel ta večer.

"Vidiš, to je mož!" je govoril. V ječi leži, na jasnem si je, kaj

ga čeka, pa ne kloni. Dvoje ima na izbiri: življenje ali smrt. A ne enostavno, vsakdanje življenje! Ponuja se mu čudovita ženska. Samo ušliati jo mora, pa je rešen in nagrajen. Ona sama mu je v nagrado, a z njo se napije vseh zemskih radosti. Vendar ne mara tega. Silovita mora biti volja in moč za kaj takega. Zvest je svoji veri, svoji ideji, svojemu prepričanju. Zanj da glavo, perverzno Salomo pa odbije kakor da je gobava."

Takrat ga nisem dobrodušil. Nekaj mu je ležalo na srcu, kar ni do kraja izpovedal. Vsa zgodba z Janezom in Salomo mi ni pomenila španske vasi: nisem pa vedel, zakaj govori o Salomi z nekim prikritim prezirrom. Lahko trdim, da je užival nad njenim porazom. To naslajanje je bilo zame uganka. Šele pred kratkim mi je jo popolnoma razvozlal, dočim sem bil takoj na jasnem, zakaj se iskreno ogreva za Janezovo predanost ideji.

Od tistega večera dalje sva se z Rajkom pogostje sešla in se pomenila tudi kaj takega, kar ni za vse ljudi. Polagoma mi je zaupal, da je zapleten v ljubezensko zgodbo, ki je bila čudno vijugasta. Enkrat mu je vsa reč pomenila veliko srečo, drugič je dvomil nad vsem skupaj in bil na ta način vedno razklan v sebi. Vsa dogodivčina mu je prizadevala vse polno skrb, ga tiščala k tlom, vendar se je ni mogel rešiti, česar tedaj najbrže ni bil niti zares voljan. Sfinga njegovih težav je bila

VABILO NA OTVORITEV GOSTILNE

Slovenec in drugim Slovanom v Chicagu, še posebno na zapadni strani naznanjam, da bom odprl

GOSTILNO "TAVERN"

prihodnjo soboto, 9. junija 1945 na 3234 West 23rd Street

Dobra godba in okrepčila

Vas vse uljudno vabim—ter se Vam priporočam v oblik. Vaš rojak—MARTIN SENICA

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA STANE SEDAJ \$3.00

Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 18th Street

New York 11, N. Y.

neka Vera Ribičeva, zasebna uradnica iz province. Rajko se je navadno izognil dati točne in podrobnejše podatke o njej. Dolgo ni povedal njenega priimka, sploh je pa zamočel kraj Verinega stalnega bivanja. O razmerju z njo je navadno govoril nekako tako kakor govore ljudje o mnogih rečeh po geslu: "Greh se pove, grešnik pa ne." Spoznala sta se po golem naključju na neki vožnji. Spočetka se je ona bolj potegovala za njegovo prijateljstvo kakor on za njeno. Pisarila mu je lepa pisma in ga dražila z omamnimi obeti. Dolgo se ni spoznal na njene muhavosti. Kakšenkrat je vedel toliko lepega o njej, ko nato so pa sledili dnevi, ko mu je bil vsak pogovor o Ribičevi neljub. Sonce in tema njegovega razpoloženja sta zavisela od nje. Kadar je že kazalo, da ji ne bo več pisal, ga je znala spet ogreti. Kadar se je kakšno svidenje popolnoma ponesrečilo in je Rajko pokopal vse nade, ki jih je vezal na Vero, je ona znova našla pot do njega. Tako ni bilo med njima nikdar dolgočasno, vendar so te erotične akrobacije fanta morile. Neprijetnosti vsakdanjega življenja je občutil v dvojni, trojni meri; zgubljal je pa moč, s katero se jih je do tedaj uspešno otepal. Vsemu temu je Rajko neprosto voljno ubežal v—zapor.

Morda bi jaz Vere osebo ne koli ne spoznal, da ni Rajko čepel za mrežami. Kadar se je na redke čase znašla v mestu, je ni razkazoval ljudem. To je bilo navadno ob nedeljah, ko smo se raztepli vsak na svoje.

V jetnišnici se pa šestokrat ni moglo odtegniti očem. Obiski so v določenem času in kaj rado se zgodi, da se v sodnem hodniku srečajo ljudje, ki ne spadajo skupaj. Neki dan je poiskala Rajka živahna, sloka, črnolasa dama. Bil sem priča njune sestanka. Na zunaj je šlo vse v redu. Pomenkovala sta se domače, vsaj spočetka sta nudila tak dojem; le Rajko je bil malce raztresen in do neke mere ravnodušen. Dama je govorila mnogo več ko on, silila vanj s pripovedovanjem in spraševanjem, potem pa, ko je menda spoznala,

Razni mali oglasi

NA PRODAJ—3 stan. apartman hiša. Dobro stanje, najnižja cena za takojšnjo kupco. Mrs. George Herko, 1918 W. Erie St., Chicago.

ZAPUŠČAM MESTO; rabim dober in čist avtomobil takoj. Plačam dobro. Kličite Juniper 7810.

POZOR, DEKLETA!

Izborna povojna bodočnost

Naučite se ročnega vezanja "Hand weaving" na poškodovani obleki. Dobro plačujoče delo. Stalno skozi vse leto. Dobra plača ko se učite. Lahko, svetlo delo. Prijazne okoliščine. Ogledajte se!

ADAMS WEAVING CO. 209 So. State Street Chicago

DELO DOBE HIŠNICE "JANITRESSES"

ŽENSKÉ ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA Delovne ure od 5:30 popoldne do 12. ure zvečer.

Vojno nujna industrija. Rabimo tudi pomočnice v jedilnici

VPRAŠAJTE pri ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY

"EMPLOYMENT OFFICE" ZA ŽENSKÉ Street Floor 309 W. Washington Street

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enaka, za člano ali otčlano \$2.00 za eno letno naročnino. Če pa člani še plačajo pri zasnovanju \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, neč, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini morda, ki bi rad čital list vsak dan. Pojmalno:—Veseli kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. dravce in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.00
2 tednika in 3.00	2 tednika in 3.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 2.90
4 tednike in 1.80	4 tednike in 2.70
5 tednikov in .00	5 tednikov in 1.60
Za Evropo je \$3.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsto denarja ali Money Order v plaču in si naročite Prosveto, list, ki je vala lastnina.

PROSVETA, SNPJ. 2847 So. Lawrence Ave. Chicago 23, Ill.

Priložite polnjam naročnino na list Prosveto vsto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Dravce _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐